

התחיל להסתפר והגיע זמן איסור תספורת האם רשאי לגמור

א. איסור תספורת בבין המצרים. ב. התחיל להסתפר וחל עליו אבילות. ג. התחיל להסתפר בהיתר והתחיל זמן של בהמ"צ.
ד. הכניס עצמו למצב של כבוד הבריות.

א. איסור תספורת בבין המצרים

מנהג בני אשכנז שלא להסתפר מ"ז תמוז עד תב"א כמבואר ברמ"א (סי' תקט"א סעי' ז). אולם עיין בשו"ע (שם סעי' ה) ובבן איש חי (דברים אות יב) מבואר שמנהג עדות המזרח שלא להסתפר משבוע שחל בו ט' באב עד תב"א.

ואפילו אינו מגלח אלא מקצת השערות אסור אם איכא משום יפוי, כדמוכח מהא דאבל שמותר לסרוק שערו בימי אבלו אע"פ שודאי משייר שער כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' קצ סעי' ה) ובשער הציון (סי' תקט"א אות כח), וביאר הב"ח (שם אות ז) דהיינו טעמא דשרי כי בתלישת קצת שערות אינו מיפה את עצמו.

ויש לדון במי שהתחיל להסתפר ומפני איזה סיבה, כגון משום קוצר הזמן, לא הספיק לגמור את התספורת האם רשאי לגמור, או דלמא כיון שהגיע זמן האיסור חייב להפסיק.

ב. התחיל להסתפר וחל עליו אבילות

ונראה לפשוט ספק זה ע"פ הירושלמי (שבת פ"א ה"ה) דאמרו לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל, מ"מ אם כבר "התחיל" לגלח שוב אינו פוסק, ושאלו שם בגמ', והתני (אבל רבתי פ"ה ה"ח) ישב לו לגלח באו ואמרו לו מת אביו הרי זה משלים את ראשו אחד המגלח ואחד המתגלח, מוכח דאפי' רק "ישב" להתגלח אע"פ שלא התחיל להתגלח ממש נמי חשיב "התחיל" להתגלח ויכול לגמור, ועל זה תירצה הגמ' דלעולם משעה שהספר הניח האלוטית על ברכי המסתפר כבר נחשב "התחיל".

ולכאורה צ"ע אמאי רשאי המגלח לגמור, והרי אבל הוא ואבל אסור במלאכה כדאיתא בשו"ע (יו"ד סי' ספ). וכן יש להקשות איך המתגלח גומר להסתפר, והרי אבל אסור בתספורת כמ"ש השו"ע (יו"ד סי' שצ סעי' א).

ובאמת כבר עמד בזה המרדכי (מ"ק ססי' תקק) וכתב דשמא היינו טעמא כי גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה, ומה שהספר גומר היינו בדליכא ספר אחר בעיר, ע"כ.

והנה לדעת המרדכי הנ"ל ע"כ דוקא אם התחיל בפועל להסתפר דאיכא משום כבוד הבריות רשאי לגמור, אבל בלא"ה אסור. ואע"פ שמהגמ' הנ"ל משמע דההיתר הוא משעה ששם האלוטית על ברכיו, ע"כ צ"ל דס"ל להמרדכי כפירושו של הפני משה בסוגיה שם דמוכח דהאי שיעור דאלוטית לא נאמר לענין אבילות, אלא לענין תספורת לפני התפילה, עיי"ש.

אולם הרא"ש (מ"ק סי' סח) סתם דאם "ישב" לגלח ואמרו לו מת אביו, מותר לו לגמור. ולא חילק בין התעטף באלוטית או לא. וכלשונו פסק השו"ע (יו"ד סי' שצ סעי' ב).

ועיין בחי' רע"א (שם) שכתב על דברי השו"ע, דאם ישב לגלח, פירושו משיינה אלוטית ספרים על ברכיו. ולפי דבריו ע"כ לאו משום כבוד הבריות אתיין עלה, דבכח"ל ליכא כבוד הבריות כלל.

ויש לומר דס"ל להגרעק"א דהא דכתבו הראשונים להתיר מפני כבוד הבריות, היינו רק להתיר למגלח לגמור מלאכתו אע"פ שאינו עושה לצורך עצמו, אבל המתגלח רשאי לגמור תגלחתו דכיון שהתחיל בהיתר היתירו לו לגמור, וכדמשמע מהנמק"י (מ"ק טז. ברי"ף), עיי"ש. ועי' בקרבן העדה (שם).

וכן מצאתי בברכ"י (או"ח סי' עא אות א ד"ה אמנם אפשר) שכתב (אף לדעת השו"ע) דההיתר של כבוד הבריות אצטריך רק למגלח דהוא אמינא דלא יגמור כיון דהוא מלאכת אחרים ואינו לעצמו, ועי"ז אמרו דמפני כב"ה רשאי לגמור, אבל למתגלח מותר כי התחיל בהיתר כמבואר בנמק"י.

אלא שמדברי המרדכי גופא משמע שההיתר של כבוד הבריות קאי גם על המתגלח. וכדבריו כתב הבית יוסף (יו"ד סי' שצ), וכן פסק הלבוש (יו"ד שם) משום כבוד הבריות אתיין עלה, דגנאי הוא למתגלח שילך בחצי ראש גלוח. וכ"כ הערוה"ש (אות ג), אולם סיים שם דיש מדמים לשיבה לפני הספר דפרק קמא דשבת וצ"ע, ע"כ. וכן נקט השבט יהודה (לבעל המטה יהודה ריש סי' שצ), עיי"ש.

ונפקא מינה איכא מהמחלוקת הנ"ל, והיינו דלדעת המרדכי ודעימיה, רשאי לגמור דוקא אם איכא משום כבוד הבריות, משא"כ לדעת הנמק"י ודעימיה שלדעתם אפילו לא התחיל להתגלח ממש, אלא רק הניח עליו האלוטית, אין איסור על המתגלח לגמור תגלחתו אפילו עד סופה, דהרי התחיל בהיתר.

ג. התחיל להסתפר בהיתר והתחיל זמן של בהמ"צ

ולפי' נמצא דמי שהתחיל להסתפר לפני זמן איסור תספורת של מנהגי אבילות על חורבן בית מקדשינו, רשאי לגמור במקום כבוד הבריות לכוי"ע. ואם רק ישב להסתפר תלוי בפלוגתא כ"ל, ודו"ק. אלא שבאמת אם עשה כן לפני ליל י"ז בתמוז יש לצרף דעת האג"מ (או"ח ח"א סי' קס"ח וחי"ג ססי' ק) הסובר דמעיקר הדין מנהגי אבילות מתחילים ביו"ז בתמוז מ"היום" ולא מהלילה, אולם עיין בא"א מבוטשאטש (שם) שמסתפק האם מנהגי האבילות מתחילים מבין השמשות או מהלילה. ועי' בשערים המצוינים בהלכה (סי' קכב אות א), בארוחות רבנו (חי"ב עמ' קכו אות ה) ובאור לציון (חי"ג פכ"ה אות א). ומ"מ אף לסוברים שמתחיל מהלילה יש לצרף במקום הצורך דעת ר"ת. ועיין עוד בזה במועדים וזמנים (חי"ב ססי' יג) ובצני"א (חי"ב סי' כו).

שו"מ בארוחות רבנו (חי"ב עמ' צו אות יב) לענין ספה"ע, שכתב שהחזו"א הורה שאם התחיל להסתפר בל"ג בעומר ושקעה החמה והוא באמצע תספורת, דכיון שהתחיל יגמור.

ד. הכניס עצמו למצב של כבוד הבריות

אלא שבמקם שידוע לו שלא יוכל לגמור להסתפר לפני הגעת זמן איסורו, אסור להתחיל על סמך שיוכל לגמור מפני כבוד הבריות. דעד כאן לא פליגי הרע"א (או"ח סי' יג על סעי' ה) והאמרי בינה (או"ח סי' א ד"ה מ"מ היכא דנפסק) האם מותר להכניס את עצמו לכתחלה למצב של היתר מפני כבוד הבריות כדי להתפלל בצבור. אבל בדבר הרשות יש לומר דלכו"ע אסור. ועי' בחכמת שלמה (סי' יג על סעי' ג) שהסתפק האם כשכ"ב הגיע מחמת פשיעה או מחמת שכיחה. ועי' בפמ"ג (סי' שי א"א ססי"ק עט), ואכמ"ל.

מסקנא דדינא-

העולה לדינא, א' אם ישב להסתפר אפילו עדיין לא התחיל התספורת, והגיע זמן האיסור, יש אומרים שכיון שכבר ישב רשאי להסתפר, ויש אומרים אלא אם כן התחיל להסתפר, וכן עיקר. ב' אם כבר התחיל להסתפר לפני זמן איסור. יש אומרים שודאי רשאי לגמור (ואף ישראל רשאי לעשות כן עבורו). ויש אומרים שמותר לו לגמור דוקא אם יש בזה משום כבוד הבריות, וכן עיקר.

תבשיל שמעורב בו אחד מחמשת מיני דגן ואין טעם הדגן נרגש מה ברכתו

אמרין בגמ' [ברכות ל"ו ע"ב] חביץ קדירה וכן דייסא רב יהודה אמר שהכל נהיה בדברו רב כהנא אמר במ"מ, בדייסא גרידא כ"ע לא פליגי דבמ"מ כי פליגי בדייסא כעין חביץ קדירה, רב יהודה אמר שהכל סבר דובשא עיקר, רב כהנא אמר במ"מ סבר סמידיא עיקר, א"ר יוסף כוותיה דרב כהנא מסתברא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מני מזונות.

עוד איתא התם [ל"ו ע"ב] אמר רבא האי רהיטא דחקלאי מפשי ביה קמחא מברך במ"מ מ"ט דסמידיא עיקר, דמחזיא דלא מפשי ביה קמחא מברך שהכל נהיה בדברו מ"ט דובשא עיקר, והדר אמר רבא אידי ואידי במ"מ דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שיש בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מני מזונות.

ואמרין שם [ל"ט ע"א] אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר לן תבשילא דסלקא דלא מפשו ביה קמחא בורא פרי האדמה, דלפתא דמפשו ביה קמחא טפי במ"מ, והדר אמר אידי ואידי בורא פרי האדמה והאי דרשי ביה קמחא טפי לדבוקי בעלמא עבדי ליה.

ועפ"ז כתב המחבר [סי' ר"ח ס"ג] - חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל כגון מעשה קדרה הריפות וגרש וכרמל ודייסא, אפי' עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מני מזונות ולבסוף על המחיה, אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבוקי ולהקפתו בטל בתבשיל.

וכתב הס"ז [שם ס"ק ג'] דמשמע כאן דאפי' אינם נותנים טעם יש להם חשיבות כיון שהם למאכל, דהא כל שיש דבש אין מרגיש רק טעם דבש.

והנה במחבר [סי' ר"ד ס"ב] כתב וז"ל: כל שהוא עיקר ועימו טפילה מברך על העיקר ופוסט את הטפילה, וכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי ליתן ריח או לצבוע התבשיל הרי זה טפילה, אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובת הרי הוא עיקר, לפיכך מיני דבש שמבשלים אותם ונותנין בהם חלב חטה כדי לדבק ועושים מהם מיני מתיקה אינו מברך במ"מ מפני שהדבש הוא עיקר.

וכתב המג"א שם [ס"ק ל"ה] דדברי המחבר איירי דוקא בחמשת המינים, אבל בשאר המינים פשוט דאזלינן בתר הרוב, וכן משמע בגמ' דאמרין כל שיש בו מחמשה מינים מברכין במ"מ, והיינו דוקא כשבא ליתן טעם בתערובת וכמו שכתוב סי' ר"ח ס"ב, א"כ בשאר מינים אפי' בא ליתן טעם הולכין אחר הרוב.

ולכא"ו מבורא דבריו דאף בחמשת מיני דגן בעינן שיתן הדגן טעם בתערובת וא"כ מברך עליו כברכת המאכל.

וכ"כ להדיא באליה רבא [סי' ר"ח ס"ק ג'] דבדבר זה נח' הט"ז והמ"א - דלדעת הט"ז אף שאין חמשת המינים נותנים טעם בתערובת מברך על המאכל במ"מ, ולדעת המ"א בעינן דוקא נתינת טעם.

ובנשמת אדם [כלל נ' אות ו'] כתב נמי לחלוק על בעל הט"ז וז"ל: ומש"כ הט"ז בס"ק ג' דעירב דבש אפי' אינו נותן טעם דכל שיש בו דבש אין מרגיש רק טעם דבש ע"ל, דבריו תמוהים, שאטו כזית בשר שנפל ל"ח זתיים של חלב נרגש ממשו של בשר ובודאי עיקר הטעם הוא של חלב רק שהבשר משנה קצת טעם החלב, וה"ה הכא, שהרי לא כתב הרא"ש והש"ע אלא שאפי' המין האחד הוא הרוב ולא כתב רבותא יותר אפי' מעט מעט, ובאמת בזה לא מברכין במ"מ.

ומ"מ מתבאר מתוך דברי הנשמת אדם דא"צ שיהיה ניכר ממש טעם דגן, אלא כל שנשתנה טעם המאכל מחמת הדגן כדוגמת כזית בשר ל"ח כזיתות חלב חשיב דאיכא טעם מחמשת המינים.

אולם בראש יוסף [לבעל הפמ"ג ברכות דף ל"ו ע"ב] כתב וז"ל: ואמנם לבי אומר לי דודאי חמשת מיני דגן אף מיעוטן במרובה אפילו אין מרגישין טעם ה' מיני דגן כלל, כמו חביץ, מיעוט קמח ודבש מוטל טעמא, אפי' מברכין במ"מ, הואיל וניתן הקמח ע"פ לסעוד הלב לא לדבק אין בטיל וכו'.

אבל שיטת המג"א ז"ל ודאי דה' מינים לא בעינן טעמא ממש רק שלא יהא לדבק, ושאר מינים אפילו לטעמא ממש אין עיקר וכו'. ועיין אליה רבה סימן ר"ח [אות ג'] הבין במג"א דבה' מיני דגן בעינן טעם, ולענ"ד כמ"ש גם המג"א מודה

המכשיל את חבריו לעבור איסור באונס, האם עובר על לפני עור לא תתן מכשול

א. לפני עור על עברה שצריך עליה כפרה. ב. בעבורה שאינו צריך עליה כפרה. ג. הנכשל אנוס. ד. חילוק בין עבירה בשב ואל תעשה ובין עבירה בקום ועשה.

א. לפני עור על עברה שצריך עליה כפרה

מבואר בריטב"א (קידושין לב. ד"ה הא דהקשינו) שהמכשיל את חבריו בדבר שצריך כפרה אע"פ שאין בו איסור, עובר על לפני עור לא תתן מכשול. וכגון מי שמושיט לחבירו בשר בחזקת שהוא נבלה, אע"פ שבאמת בשר כשר הוא, מ"מ עבר על לפני עור. וכן נקט בספר הפץ חיים (לשו"ה כ"ל ד בבאר מים חיים אות מו) וכתב שכן משמע מדברי התוס' (שם ד"ה דמחיל). וכ"כ בשש"כ (פליב הגה קכב) בשם הגרש"א זצ"ל. נמצא שהמכשיל את חבריו לעשות "מעשה היתר" המחייבו "כפרה", עובר על לאו זה.

ב. בעבורה שאינו צריך עליה כפרה

ויש להסתפק לאידך גיסא, היכן שמכשיל את השני ב"מעשה עבירה" שאינו מחייבו "כפרה", האם נמי עובר בלאו זה. וכגון האונס את חבריו לעבור איסור, דמעשה עבירה איכא, וחיוב כפרה ליכא, דהרי אונס רחמנא פטריה ואינו צריך כפרה כמבואר ברמ"א (ויד"ד סס"י קפה) ובמ"ב (ס"י שלד ס"ק סה וס"י תריח ס"ק ה). ובגליון ע"ה נאריך בס"ד להוכיח דעבירה באונס נחשב מעשה עבירה, וע"י לקמן.

ומצאנו עוד צד להסתפק בזה, על פי הא דמבואר ברש"י (במדבר פ"ל פט"ז ד"ה ונשא), ברמב"ן (שם) וברמב"ם (אבילות פ"ג ה"ה) שהמכשיל את חבריו לעבור איסור בשוגג, המכשיל נכנס תחתיו ועליו מתייחס האיסור, וכ"כ התורת חסד (ח"א ס"ה אות ז), וא"כ יש לומר בנד"ד דלא שייך איסור לפני עור שהרי אין העבירה מתייחסת לנכשל. וכן ר"ל בבית האוצר (להגרי"י ענגיל ח"א מע' א-ו כ"ל כ ד"ה והנה מה שכתבת) דהיכן שא' אונס את חבריו, המעשה מתייחס למכריח וליכא לפי"ע בכה"ג. אלא שאכתי י"ל שהמכשיל עובר בכה"ג על לפני עור כי מכשיל "את עצמו בעבירה". עיין בחזו"א (ויד"ד ס"י סב ס"ק כה) שמסתפק אם איכא לפני עור כשמכשיל את עצמו. אולם בבית אפרים (ויד"ד ס"י נד ד"ה ואחרי הודיע) מוכח דעובר על לפני עור בכה"ג. וכ"כ

במנחת שלמה (ק"י ס"י ז ענף ב אות ז).

ג. הנכשל אנוס

והנה בחלקת יואב (ס"א ד"ה ואין להקשות) כתב דהיכא שחבירו אנוס דא"צ אפי' כפרה לא שייך לפני עור דלא נעשה מכשול כלל, ע"כ. ושוב העירוני שכן ס"ל למהר"י עייאש בבית יהודה (ויד"ד ס"י ז ד"ה ומעתה). אבל מהתשב"ץ (ח"ג ס"י לו ד"ה וגם הרב"ד) מוכח דלא כדבריו, שהרי כתב שבשבת במקום פק"י שוחטים עבור החולה ואין מאכילין לו נבלה דמוטב שנחלל שבת להאכילו היתר ולא שנאכיל אותו איסור דאם נאכילהו איסור והיה אפשר בהיתר עברנו על וי' לפני עור לא תתן מכשול. וכ"כ במנ"ח (סוף מצוה תסז מכן המחבר) מדלילה. מבואר שאע"פ שהחולה אנוס באכילה זו, מ"מ אם מאכילים אותו איסור עוברים על לפני עור.

וכן מצאתי באג"מ (ויד"ד ח"א ס"י ג) דאף כשהנכשל שוגג או אנוס איכא לפני עור. וע"כ משום שהמכשיל גרם עשיית "מעשה עבירה" בעולם. וכן דעת המנחת שלמה (ק"י ס"י ז ענף ב אות ז). וכן מוכח מדברי ההר צבי (ח"ב או"ח ס"י ב אות ג ד"ה נ"י בעל"ל), וכן נקט בחתן סופר (שער המפנה וקנין, כללי לפי"ע אות ג). וע"י בקובץ שעורים (כתבות אות יב). וע"י עוד בחזו"א (ויד"ד ס"י סב אות ז) שכת' שיש לפני עור כשהנכשל מזיד כי לאו זה הוא כשגורם עשיית תועבה ותקלה בעולם, ולפי"ז גם בשוגג איכא לפני עור שהרי איכא תקלה ובעי כפרה, ע"כ.

וכן בספר לב שומע (מע' ל אות מט) הוכיח דאיכא משום לפני עור בכה"ג מהא דאמרו בנדה (נו.) נאמנים (הכותים) לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו, ופריך ש"ש והא לית להו לפני עור, וכו', הרי דהמטעה כהן ליטמא למת עובר בלפי"ע.

אולם לכאורה אין משם ראייה נגד דברי החלקת יואב, שהרי כבר כתב החלקת יואב (ח"ו"מ ח"ב ענינים שונים ס"י צד ד"ה לזאת) שיש לחלק בין שוגג, אנוס ומוטעה. דאנוס מיקרי היכא שכפו אותו על העבירה כמבואר בתורה (דברים כב, כו) ולערה לא תעשה דבר, ובזה כו"ע מודים דפסור מקרבן. אך מוטעה אע"פ שלא היה לו לידע כלל והרי הוא כאנוס ממש עכ"ז חייב קרבן מטעם דלא מקרי אנוס, עיי"ש. וא"כ אפשר שגם החלקת יואב מודה היכן שהנכשל מוטעה שאסור להכשילו כיון שיש מעשה עבירה בעולם, משא"כ במאנס את חבריו דלשיטתו אין כאן מעשה עבירה כלל, ועיין.

ד. חילוק בין עבירה בשב ואל תעשה ובין עבירה בקום ועשה

שו"מ בס"ד בפמ"ג (ס"י שמג מ"ז ס"ק א) שכתב שהאונס את חבריו לעבור איסור עובר משום לפני עור. אלא שלכאורה סותר דברי עצמו, שהרי בפמ"ג (שם א"י ס"ק ה) כתב דמי שנתן משא על בהמת חבריו בשבת שלא בידעתו, אע"פ שבעל הבהמה עובר על איסור משום שביטת בהמתו, מ"מ לא שייך בזה לפני עור כי חבריו אנוס הוא. וא"כ מוכח דס"ל שהאונס את חבריו אינו עובר על לפני עור, וצ"ע.

ועל כרחק לחלק בין כשמכשיל את חבריו לאונסו בקום ועשה דגרם לחבירו לעשות "מעשה עבירה" לבין כשמכשילו בשב ואל תעשה דכיון שאנוס הוא וליכא מעשה עבירה אינו עובר על לפני עור לא תתן מכשול, ודו"ק.

מסקנה דדינא-

העולה לדינא, המכשיל את חברו בדבר איסור עובר על לאו דלפני לא תתן מכשול אף כשהנכשל שוגג או אנוס.

דלא בעי רק שלא יהא לדבק וכדכתבינא. אלא דדבריו צ"ב דהלא פשוט דברי המג"א נראה כדברי הא"ר דבעינן נתינת טעם, ול"כ הפמ"ג עצמו בפתחה להל' ברכות [אות י"א] וז"ל: ואם צריך שיהיה נרגש טעם חמשת המינים, לכאור' במחלוקת שנויה בט"ז ס"י ר"ח ס"ק ג' וס"י ר"ב ס"ק א', ומג"א ס"י ר"ד ס"ק כ"ה. ול"כ במשפחות זבח [ס"י ר"ח ס"ק ג'] דבמג"א ס"י ר"ד אות ל"ה משמע דבחמשת המינים צריך שיהיה הטעם נרגש.

ונראה דדברי הפמ"ג בראש יוסף יתבאר ע"פ דבריו באשל אברהם על דברי המג"א [ס"י ר"ד ס"ק כ"ה], דכתב וז"ל: וכללא כאל המ"א ז"ל דחמשת מינים אף שהם מעט אם נותנין טעם בתערובת הם העיקר הא אין נותנים טעם בטילין במיעוטן, ומינה בשאר מינים אף שנותנים [טעם] בטילין במיעוטן, ולפי זה פליג עם ה"ט"ז בסימן ר"ח ס"ק ג' וסימן ר"ב ס"ק א' דסובר דחמשת מינים אף אין נותן טעם דהדבש מבטל טעמם אפילו הכי ה' מינים עיקר דאזיל לשיטתיה כאן באות י"ו, והמ"א לשיטתיה, ועיין אליה רבה סימן ר"ח אות ג' הבין כן, ועיין מ"א סימן ר"ח אות ט"ו כזית כדי אכילת פרס, יע"ש. אבל בסימן ר"ח ס"ק ב' ג' וז' אין מבואר רק לדבק בטל הא כל שאין לדבק אף שאין מרגישין טעמו לא בטיל כל שניתן לאכילה, וכל שכן שאין צריך שיהא הה' מינין ניתן לטעמא דווקא, ויראה שמפרס כ"ז בזה לטעם בתערובת כאלו אמר התערובת ומכל מקום מחמשת מינים מיירי והבן זה. עכ"ל. ור"ל דא"צ שיהיה טעם חמשת המינים ניכר בתערובת, אלא בעינן דבא לנתינת טעם התערובת ולא אתא לדבק, וכלשון ה"ט"ז שם [ס"ק ט"ז] אלא מיירי דאותו דבר שנתון טעם הוא בעצמו האכילה כגון שנתן חלב חיטה בתוך דבש לא לדבק אלא שרודה לאכול המאכל שיהיה, ועל כן אמר כדי ליתן טעם התערובת פ"י ע"י התערובת שני המינים יהיה לו טעם טוב לאכילת שניהם וכו'. ע"ש.

ולענין דינא נה"מ במחבר [ס"י ר"ח ס"ק ט"ז] כתב וז"ל: עירב קמח דוחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדירה מברך במ"מ ועל המחיה, ואם עשה ממנו פת מברך המוציא ובהמ"ז, ודוקא שיש באותו קמח מחמשת המינים כדי שיאכל ממנו כזית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השיעור מחמשת המינים אינו מברך לבסוף בהמ"ז אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אע"פ שאין בו כזית בכדי אכילת פרס ולבסוף על המחיה, ואם בשלו בקדירה מברך תחלה במ"מ ואחריה בורא נפשוח.

והנה שם המושב"ב [ס"י ר"ח ס"ק ט"ז] כתב וז"ל: עירב קמח – וגם בזה בעינן דוקא שיהיה מוכר קצת טעם דגן, דאם היה רק משהו בעלמא מקמח דגן ולא מוכר טעמו כלל בטל לגבי יתר המינים.

ובביאור דבריו כתב בבה"ל [שם ד"ה מברך תחילה במ"מ] וז"ל: עיין בפ"ב דבעינן שיהא טעם דגן, כן מוכח מרהיטת דברי המחבר דאדלעיל קאי, ול"כ המ"א בסימן ר"ד ס"ק כ"ה ע"ש [ואף דהפ"ג רוצה לדחוק שם בכוננת המ"א דלא יסבור כן פשיטות לשון המ"א משמע כמו שכתבנו וכן הוא דעת הא"ר], ואף דמדברי ה"ט"ז בריש סימן זה ובריש סימן ר"ב משמע דס"ל דלא בעינן שיהא בו טעם דגן והוכיח זה ממה שכתב המחבר אפילו עירב עמהם דבש וכו', כבר תמהו עליו בספר מטה יהודה ובספר דאדם אדם דאינו ראייה כלל דאפילו כשמעורב בדבש יוכל להרגיש קצת טעם דגן ע"ש, ודעתם כמו שכתבנו במ"ב. עכ"ל. ועיין עוד שם.

[נכתב ע"י הרב ש.פ. שליט"א]

פניני מוסר

עניני אבלות החורבן

משל להבנת ההפסד שהפסדנו ע"י החורבן - כדי לקרב קצת את הדברים להבנתנו, ולהמחישנו לפי מושגינו, נבארם בדרך משל... לאדם שעשה כל מלאכה בחכמה ובתבונה, והיה משכיל ויודע ידע רב בחכמות רבות וכו', ול"ע נפגע אדם זה בתאונה קשה מאד, ושכב זמן רב בלא הכרה, בין פתית למות עומש.

והנה יום אחד הוא פורח את עיניו, אין לשער השמחה בלב יודעיו ומכיריו, אך שמחה זו מלווה היא בעצב וכאב רב, מחמת המצב הכללי שהוא עדיין רע מאד. עוברים ימים נוספים ורואים שהוא ממש רואה, ואף עוקב בעיניו. ושבו השמחה רבה, אך גם היא מלווה בכאב רב. עוברים ימים נוספים, והנה הוא ממלמל כמה מלמולים וכו' ושוב עוברים ימים נוספים, בצירוף טיפולים רפואיים, והנה הוא מתחיל לעמוד וכו'...

הנה גם במקרה זה, השמחה היא גדולה מאד, מכל פעולה והתקדמות, אך היא מלווה בכאב עצום ורב. צער איום ונורא, שהלא אדם זה היה בריא ושלם, חכם ומשכיל, וידיו רב לו בחכמה ובתבונה ובכל מלאכה, ועתה אחרי כל ההתקדמות הרי הוא שבר כל, שכל פעולה גופנית, צריכה למיכה רבה, וכל יצירה ופעולה הרי הוא עוקב לכלי עזר רבים, והכל באיטיות רבה, ועם כל זה אין הביצועים מתקדמים לביצועים שהיה מבצע בעבר כשהיה בריא, בלא שום עזר וסיוע, בקלות ובמהירות.

כן אנוחנו עתה אחר החורבן, בזמנינו זמן הגלות, חן אמת דגם עתה ישנם התקדמות ברוחניות, אבל לעומת המדרגות שהיה לנו, הרי זה כלל לא מתקרב.

היי היה לנו השגות גדולות נוראות ונפלאות בתורה ביראה ובאהבת הש"ת, בהירות באמונה חושית ממש, [דראו כסדר ניסים] דרגות נישאות ונשגבות בכל מעלה רוחנית, עד שהיום אין לנו בהם מושג כלל וככ"ל, ואת כל זה אבדנו.

ומה יש לנו עתה אחרי מאמץ רב ויגיעה רבה של כל החיים, מעט מן המעט ממה שהיה לנו בעבר בקלות ובהם מועט, ואת כל השאר שהוא עיקר חיותנו אבדנו? (שערי בית ה' עמ' סה)

עוד ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

העלון נתרם בעילום שם
להצלחת המשפחה
בכל הענינים

לע"נ
מרת רחל בת לאה ע"ה